

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

¹Hotamov Mumin
Axmadovich

²Tuxtapulatov Shahobiddin
Nuriddinovich

¹*Sh. Rashidov nomidagi SamDU Sport faoliyati fakulteti o'qituvchisi*

²*O'zbekiston-Finlandiya Pedagogika instituti, Aniq-tabiiy fanlar va jismoniy madaniyat fakulteti, Sport turlarini o'qitish metodikasi kafedra o'qituvchisi*

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA JISMONIY TARBIYA DARSLARINI TASHKIL QILISH MASALALARI

Annotatsiya. Maqolada ta'lim-tarbiya jarayonida jismoniy tarbiya o'qituvchilari jismoniy tarbiya darslarida o'quvchilar faoliyatini tashkillashtirishda ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalalari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim-tarbiya, jismoniy madaniyat, jismoniy tarbiya, texnika, mahorat, mashg'ulot, yuklama.

Аннотация. В статье рассматривается использование передовых педагогических технологий учителями физической культуры в организации деятельности студентов на уроках физической культуры в учебном процессе.

Ключевые слова: воспитание, физическая культура, физическое воспитание, техника, мастерство, тренировка, нагрузка.

Annotation. The article discusses the use of advanced pedagogical technologies by physical education teachers in organizing the activities of students at physical education lessons in the educational process.

Key words: education, physical culture, physical education, technique, mastery, training, load.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini takomillashtirish, Vatan ravnaqini ta'minlaydigan yosh avlodni tarbiyalab voyaga yetkazish masalalariga jiddiy e'tibor berilmoqda. Bu boradagi muhim qadamlardan biri "Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dastur" hamda "Ta'lim to'g'risida"gi qonun muhim ahamiyatga ega. Yosh avlodning har tomonlama aqliy, ahloqiy va jismoniy jihatdan rivojlanishida jismoniy tarbiya asosiy o'rinlardan birini egallaydi. Bugungi kunda barcha ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya, sport sog'lomlashtirish ishlarini rivojlantirish, ta'lim olayotgan

o'quvchi-yoshlarning sport turlariga qiziqishini oshirish, bilimi, ko'nikma va malakalarini mustahkamlash davr talabiga aylanib bormoqda.

O'quvchilarga ta'lim tarbiya berishda jismoniy tarbiya ta'limi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda harakat faoliyatini yoki uning ma'lum bo'lagini bajarishga o'rgatiladi, jarayon mashq qilish – takrorlash orqali amalga oshiriladi va shug'ullanuvchida shu harakat haqida nazariy bilimning shakllanishiga, jismoniy sifatlarni rivojlantirish – tarbiyalashga olib keladi.

Demak, jismoniy tarbiya jarayonida ta'lim maxsus bilimlarni va harakatni bajara olishni o'zlashtirish va uni o'quvchiga, shug'ullanuvchiga uzatishni uyushtirilishini yo'lga qo'yishdan iboratdir. Umumiy ta'lim maktablarida o'tkaziladigan jismoniy tarbiya darslarida ayniqsa, jismoniy mashqlar bilan shug'ullanish mashg'ulotlarida ishtirok etayotgan o'quvchilarning faoliyati boshqariladi. O'quvchilar faoliyatini boshqarish deganda mashg'ulot davomida o'qituvchi rejasiga muvofiq jismoniy mashqlarni bajarishni tashkillashtirish uslubiyatini tushunamiz.

Ta'lim-tarbiya jarayonida jismoniy tarbiya o'qituvchilari, o'quvchilar faoliyatini jismoniy tarbiya darslarida birvarakayiga (frontal), uzluksiz-ulab, guruhlariga ajratib, yakkama-yakka va aylanib yurib mashq bajarish uslubiyatlari orqali tashkillashtiriladi.

O'quvchi faoliyatini tashkillashtirishning frontal usuliyati deganda guruhdagi barcha o'quvchilarni birvarakayga o'qituvchi bilan birgalikda bir xil vazifani hal qilish uchun mashqni yoppasiga bajarishi tushuniladi. Bu uslubiyatning afzalligi mashqni bajarish uchun barcha o'quvchilarni teng qamrab olinishidir va ularni bir vaqt ichida band qilishi bo'lib, dars (mashg'ulot)da yuqori zichlikka erishiladi hamda yuklamani sur'ati, intensivligi va me'yori barcha uchun bir bo'lishligidadir. Bu uslubiyatdan asosan darsning tayyorlov va yakunlov qismlarida, yangi materialni o'zlashtirish, takomillashtirish darslarida, ko'proq kichik yoshdagi o'quvchilar bilan mashg'ulotlarda foydalaniladi.

O'quvchi faoliyatini uzluksiz-ulab tashkillashtirish usuliyati. Mashqni bajarish navbatini tushuntirishlarsiz, uslubiy ko'rsatmalarni harakatni bajarish ritmiga moslab, xatolarni tuzatish uchun guruhni to'xtatmay, yuqori zichlikka erishish maqsadida harakat faoliyatini to'la bajarish tarzida namoyon bo'ladi. Bu uslubiyatning afzalligi yuklama me'yorini, uni hajmini, intensivligini guruhdagi barcha o'quvchi uchun (jismoniy tayyorgarligidan qat'iy nazar) bir xilda bo'lishligiga erishishdir. Bu bilan sinf, guruh o'quvchilari umumiy jismoniy tayyorgarligini baholash, ayniqsa, o'quvchilarning o'zlari uchun tengdoshlariga nisbatan o'z harakat imkoniyatlari darajasini taqqoslash, solishtirish imkoniyati yaratiladi. Asosan darsning tayyorlov, yakunlov qismlari hamda yangi materialni o'zlashtirish boshlangan darsning asosiy qismida ko'proq foydalaniladi.

O'quv guruhi (sinf)ni guruhlariga ajratish usuliyatining mazmuni jismoniy rivojlanganligi, jismoniy tayyorgarligi, darsda qo'yilgan vazifalarni turli-tumanligi, uni hal qilish uchun lozim bo'lgan jihozlarni hisobga olish bilan, ko'p sonli o'quvchilar guruhini mayda, kichik guruhlariga ajratishdir. U uslubiyatdan asosan darsning asosiy qismida foydalaniladi. O'quvchi faoliyatini tashkillashtirishda kichik guruhlariga ajratish uslubiyati ta'lim jarayonida jismoniy rivojlanganligi, jismoniy tayyorgarligini hisobga olib shug'ullanish imkoniyatini yaratadi. Bu o'z navbatida o'qitish jarayonini

kuchiga yarasha, jismoniy imkoniyatini hisobga olishdek afzalliklarni vujudga keltiradi va ta'lim jarayoni uchun sarflanayotgan vaqtni tejaydi. Har bir guruh o'qituvchi topshirig'i bilan mustaqil, alohida vazifani hal qilishga yo'naltiriladi. Bu uslubiyat har bir guruh uchun rahbarlik vazifasini bajara oladigan, oldindan tayyorlangan, mavzuni texnikasidan xabardor, guruh faolini tayyorlashni o'qituvchi zimmasiga yuklaydi.

O'quvchi faoliyatini yakkama-yakka tashkillash uslubiyatidan asosan o'quv yilining, o'quv choragining, Davlat standarti dasturidagi bo'limlarning o'qitib bo'lingan mavzularini takrorlash darslarida foydalaniladi. O'quvchilar faoliyatini yakkama-yakka tashkillashtirish o'quvchilardan texnik jihatdan ma'lum nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lishni, o'z-o'zini va guruhdoshini havfisizligini ta'minlay bilish, mashqni ko'rsata olish va eng asosiysi o'zlashtirilayotgan, tanishtirilayotgan, mustahkamlanayotgan va takomillashtirilayotgan o'quv materiali, o'quvchilar uchun oldindan o'rgatilgan mashq texnikasi tanish material bo'lishi shart. Qolaversa ayrim darslarda har bir o'quvchi uchun o'quv yilida o'zlashtirib ulgurmagan mavzular yoki mashqlaridan vazifalar beriladi. Bu usuliyatdan asosan o'rta va katta maktab yoshdagi o'quvchilar bilan o'tkazilgan darslarda foydalanish tavsiya qilinadi.

o'quvchi faoliyatini aylanib yurib mashq bajarish usuliyati orqali tashkillashtirish asosan yuqori sinf o'quvchilari bilan, rejalashtirilgan o'quv materiali o'rganib ulguridan so'ng, mashqdan-mashqqa o'tish, o'qituvchining buyrug'i (signali), signalisiz mashqni bajargandan so'ng o'rin almashtirish maqsadida boshqa jihozga o'tish tarzida tashkillanadi. Bu usuliyatning samaraliligi shundaki, vaqt tejaladi, o'quvchilarning barchasi bir vaqtni o'zida band bo'ladi, ularda mustaqil shug'ullanishga ehtiyoj va instruktorlik malakalari shakllanadi.

Yuqoridagilardan xulosa qilib aytganda, ta'lim-tarbiya jarayonida jismoniy tarbiya o'qituvchilari jismoniy tarbiya darslarida o'quvchilar faoliyatini tashkillashtirishda yuqorida qayd etilgan usullarni amaliyotda qo'llash, ilg'or pedagogik texnologiyalarni zamonaviy metod va usullarni tadqiq etish va amaliyotga joriy etish, ilmiy-amaliy uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish hamda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislari zimmasiga katta ma'suliyat yuklaydi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 4 sentyabrdagi "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqidagi O'RQ-394-son qonuni;
2. Kerimov F. A. Sport sohasidagi ilmiy tadqiqotlar. T., "Zar qalam", 2004,
3. Tursunov U. «Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi», uquv qullanmasi, Qo'qon., 1992.
4. Usmonxodjayev T.S., Xodjayev F., "Boshlangich sinflarda jismoniy tarbiya., uquv qo'llanmasi, T., «O'qituvchi», 1996.
5. Abdullayev A. «Jismoniy tarbiya vositalari» O'quv qo'llanmasi, Fargona 1999.